

Tayfun YILDIRIM *

YENİHAYAT ESKİ TUNÇ ÇAĞI MEZARLIĞI

Çorum yöresinde, Dr. Tunç Sipahi ile beraber yürüttüğümüz yüzey araştırmalarında¹, Çorum Arkeoloji Müzesi'ne çeşitli yollarla gelen, bazı Eski Tunç Çağı madeni eserlerinin çıkarıldıkları yerlerin tam olarak belirlenmesi ve bunların harita ve planlara işlenmesi amaçlanmıştır². Bu amaçlar doğrultusunda özellikle, Çorum'un kuzey ve kuzeybatısında kalan bir çok yerleşim yeri ve çevresi araştırılmış, yüzey malzemesi toplanmıştır. Bu

kesimden, Çorum Arkeoloji Müzesi'ne getirilen Eski Tunç Çağı madeni eserlerinden önemli bir grubu, Yenihayat Köyü kökenliler oluşturmaktadır.

Yenihayat Köyü'nde buldukları bildirilen bu eserler ilk olarak, Prof.Dr.Tahsin Özgüç tarafından bilim alemine tanıtılmış³ ve özellikle silahlardan oluşan bu madeni eserlerin, kaçak kazılarla tahrip edilmiş olan mezarlardan çıkarıldığı ve ölü hediyeleri oldukları belirtilmişti. Daha sonra

Resim : 1

Resim : 2

A.Müller-Karpe⁴, Yenihayat Köyü'nden bir grup madeni silahla beraber, süs eşyaları ve bronzdan bir fincan yayınlamıştır. Son yıllarda, Çorum Arkeoloji Müzesi'ne bu yöreden getirilen eserlerin sayısı artmıştır.

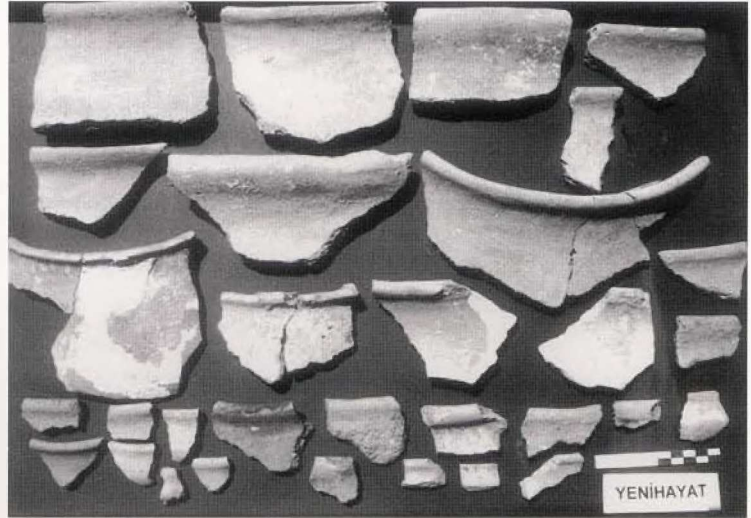
1996 yılında, bu eserlerin çıkarıldıkları mezarlık yerinin tam olarak tespit edilmesi ve yüzey malzemesi toplanması amacı ile Yenihayat Köyü ziyaret edilmiştir. Çorum Müzesi'nden⁵ ve vatandaşlardan aldığımız bilgiler doğrultusunda yaptığımız araştırmalara göre mezarlık alanı; Merkez İlçe, Yenihayat Köyü (eski adı Abaalbodu) sınırları içinde, köyün 1.5 km. güneybatısında, Ertuğrul Köyü'ne bakan Yenihayat sırtı üzerinde yer almaktadır (Harita: 1). Bu sırtın deniz seviyesinden yüksekliği 960m. nin üzerindedir. Mezarlık alanının bulunduğu kesime, köyün güneybatısındaki Ziyaret sırtı aşıldıktan sonra, sık bir meşeliğin içerisinde ulaşmaktadır (Resim: 1). Mezarlık alanı, hemen karşısında bulunan Ertuğrul Köyü'ne ve kuzeydoğusunda, Iğınözü Çayı'nın aktığı,

Resim : 3

Çorum tarafına uzanan vadiye bakmaktadır. Bu vadi ile mezarlığın yer aldığı sırt arasındaki seviye farkı büyüktür.

Sık bir meşeliğin içinde bulunan mezarlık alanında, çok sayıda kaçak mezar çukurları, etrafa atılmış küp ve çömlek kırıkları ile düzensiz, yassı mezar taşları gözlenmektedir. Belirli bir düzen içinde buldukları anlaşılan küp mezarların yassı kapak taşları, yüzeyde kısmen görülmektedir. Mezar çukurlarının çok derin olmaması, kaçak kazıcıların işlerini kolaylaştırmıştır. Mezarlık alanının kuzey kesiminde, yeni açıldığı belli olan bir küp mezar çukuru tespit ettik (Resim: 2). Mezar çukurunun etrafına atılmış toprak içinde, el yapımı, açık kahverengi hamurlu küp parçaları (Çizim: 1, Resim: 3) ile birlikte, iskelet parçaları, pişmiş topraktan bir ağırşak (Çizim: 2/2, Resim: 5) ve taştan yapılmış bir kap parçası (Çizim: 2/1, Resim: 6) ele geçti. Çevrede yaptığımız

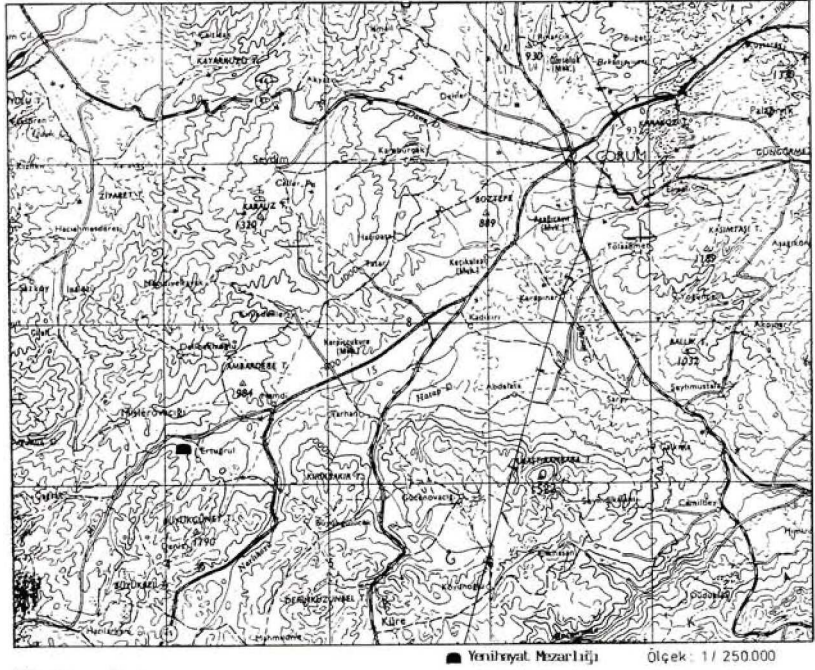
Resim : 4

araştırmalarda, bu mezarlardan silah, kap, süs eşyası gibi madeni eşyaların çıkarıldığını, köylüler de onayladı. Bu durum, Çorum Arkeoloji Müzesi'ne intikal eden Yenihayat Köyü kökenli eserlere ışık tutmakta ve bunların mezar hedyesi oldukları görüşünü⁶ doğrulamaktadır.

Yenihayat Mezarlığı'ndaki ilk tespitlerimiz, bu mezarlığın yerleşim yeri dışı "extramural" bir mezarlık olduğunu göstermektedir. Mezarlık alanının çevresinde yaptığımız araştırmalarda, höyük niteliğinde, bu çağa ait bir yerleşime rastlamadık. Dolayısıyla, yakın çevrede bu mezarlığa ait bir düz yerleşimin bulunabileceği akla gelmektedir. Ölü gömme adetleri açısından ilk bulgularımız, burada küp mezarların kullanılmış olmasıdır. Ancak, toprak veya taş sandık tipinde mezarların

kullanılıp kullanılmadığı sorusu, burada yapılacak sistemli bir kazıdan sonra yanıtlanabilecektir. Köylüler, mezarlık alanının hemen güneyindeki doğal kaya aralıkları içinde, bir zamanlar iskelet kalıntılarının bulunduğunu bildirdiler. Araştırmalarımız sırasında, bu kaya aralıkları çevresinde herhangi bir iskelet kalıntısı görmedik. Eğer köylülerin ifadesi doğruysa, bu dönemde Orta ve Kuzey Anadolu'da varlıklarını bildiğimiz kaya oyuğu ya da kaya aralığına gömme adetinin⁷, Yenihayat'ta da uygulanmış olduğu düşünülebilir.

Yenihayat Eski Tunç Çağı mezarlığı, hem yerleşim yeri dışı mezarlığı olması, hem de ölülerin küplere gömülmesi adeti açısından, Çorum yöresindeki Göller⁸ ve Oymaağaç Köyü⁹ mezarlıklarına paralellik göstermektedir. Söz konusu mezarlıkların ortak

Harita : 1

Resim : 5

özelliklerinden biri de, madeni ölü hediyelerinin bolluğudur.

Yenihayat mezarlık alanından topladığımız yüzey seramiğinin hepsi (Resim: 4), Eski Tunç Çağı'na ait olup, Kızılırmak ile Yeşilirmak arasında kalan bölgede yaygın olan tiplerden farksızdır. Özellikle Alacahöyük Eski Tunç Çağı seramiği ile büyük paralellik söz konusudur.

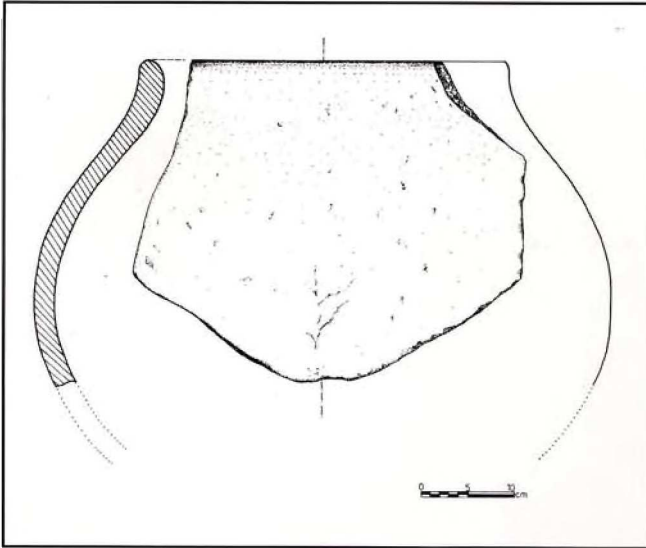
Yüzeyden derlenen seramiğin tamamı, Orta Anadolu'nun kuzeyinde görüldüğü gibi¹⁰, elde yapılmış ve tek renklidir. Bazı parçaların üzerleri baskı (kertikli), çizgi ve kabartma bezelidir. Hamurlarına, katkı olarak kum, mika ve saman katılmıştır. Bazı seramikler siyah özlüdür. Astar renkleri çoğunlukla kahverengi veya kırmızı ya da kırmızının çeşitli tonlarındadır. Astar, daha çok kapların dış yüzeyine uygulanmıştır. Seramiğin büyük çoğunluğuna, perdah işlemi uygulandığı görülmektedir. Kap şekilleri küpler, iri veya orta boy çömlekler ve çanaklar şeklindedir. Küplere ait

parçalar (Çizim: 1; 2/3), kalın cidarlı olup, açık ya da kirli kahverengi astarlıdır. Hafif dışa çekik ağız kenarlı, şişkin karınlı örneklerin ağız çapları 40 cm. civarındadır. Yüzeyden derlediğimiz mezar küplerine ait parçaların, form olarak biraz daha küçük örnekleri, Alacahöyük'te, C mezari¹¹ ve Eski Tunç Çağı iri kapları¹² içerisinde görülebilir. Ancak, Alacahöyük'te bulunan örneklerin kullanım amaçları farklıdır.

Mezarlık alanından derlenen seramiklerin büyük çoğunluğu, çeşitli boylardaki çömlek parçalarından oluşmaktadır. Kırmızı, kahverengi ve tonlarında astar uygulanmış örneklerin büyük çoğunluğu perdahlıdır. Bazı çömleklerin ağız çapları 30cm. ile 37cm. arasında değişmektedir. Bunların çocuk mezarı şeklinde kullanıldıkları da düşünülebilir. Orta Anadolu'nun kuzeyinde, çocukların yerleşim yeri dışına gömülmesi, Tekeköy buluntuları ile de belgelendirilmiştir¹³. Geniş ağızlı, hafif dışa çekik ağız kenarlı, şişkin karınlı çömleklerin (Çizim: 2,4-6; 3,1-3) paralelleri Alacahöyük¹⁴ ve Boğazköy Büyükkaya'da¹⁵ görülmektedir. Daralan ağızlı, daha

Resim : 6

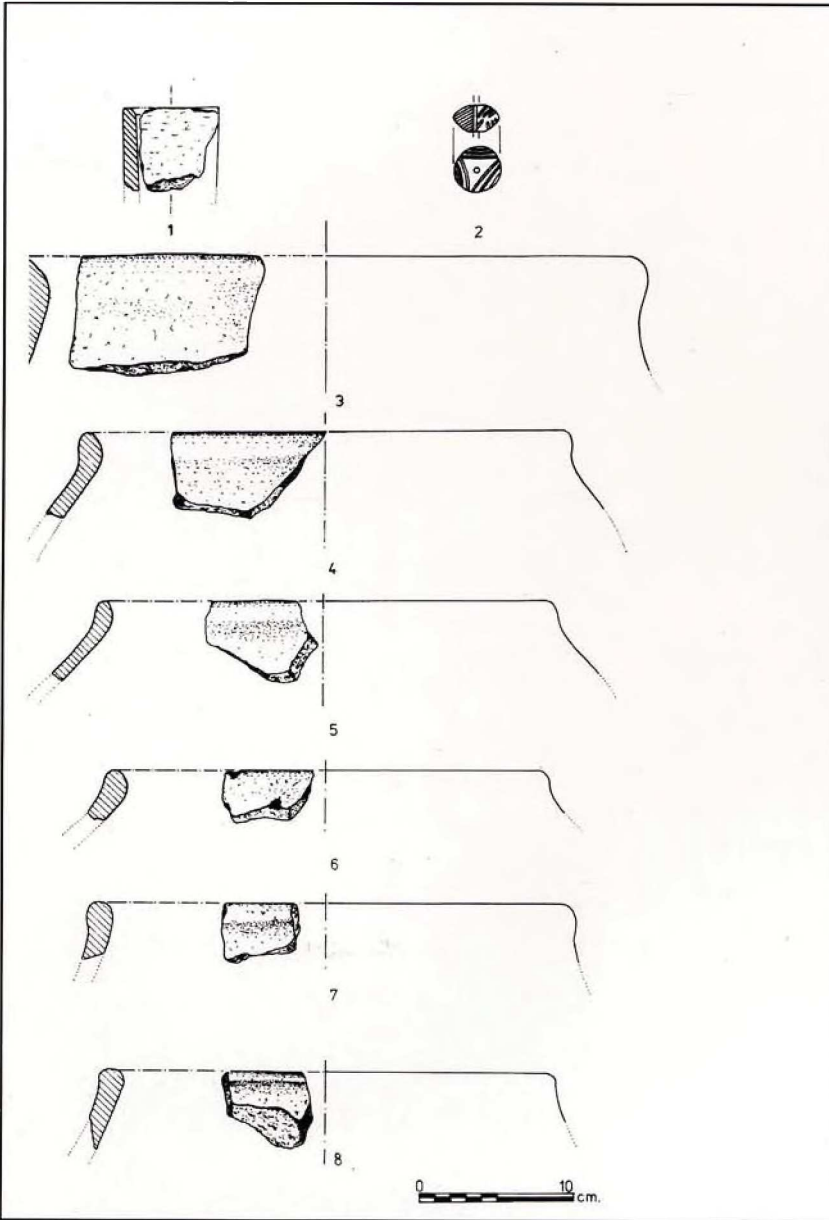
Çizim : 1

klüçük boylu çömlek veya çömleçiklerin (Çizim: 4) benzerleri ise, Alacahöyük¹⁶, Boğazköy Büyükkaya¹⁷, İkiztepe¹⁸ ve Çiçekdağı'nda¹⁹ mevcuttur. Yüze seramiği içersinden derlediğimiz, el yapımı, kahverengi veya kırmızının tonlarında astarlı, ağız kenarlarına ait parçalar (Çizim: 5/1-6), fincan veya çanaklara ait olmalıdır. Bu tip seramik, Orta Anadolu'nun kuzeyinde yaygındır. Amorf parçaların bazıları üzerinde görülen tek veya iki sıra, sivri uçlu sert bir alet ya da tırnakla yapılmış baskı bezeme²⁰ (Çizim: 5/7-9), Alacahöyük²¹, Çiradere²², Eski yapar²³, Büyük Nefezköy²⁴, Pazarlı²⁵, Horoztepe²⁶, Maşathöyük²⁷, Samsun yöresi²⁸, Yozgat²⁹ ve Kırşehir³⁰ çevresi Eski Tunç Çağı çanak çömleğinde sıkça görülen bir özelliktir.

Yeni hayat Mezarlığı yüze seramiği içersinde, yiv ve çizgi bezeme de (Çizim: 5/10,12) karşımıza çıkmaktadır. Amorf parçalardan biri üzerinde

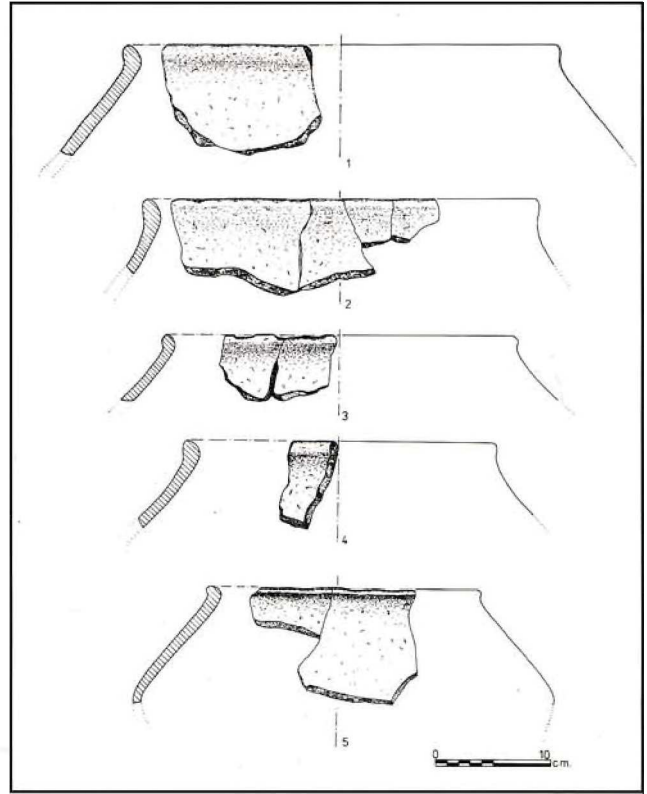
görülen sivastika motifi (Çizim: 5/11), Alacahöyük'tün Eski Tunç Çağı seramiğinde de³¹ mevcuttur.

Yeni hayat kökenli madeni silahlar, mezarlığın tarihlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Yeni hayat mezarlığından çıkarılan madeni silahlar içersindeki sap delikli baltanın³² paralelleri, Mahmatlar, Ahlatlıbel ve Amasya Müzesi'nde bulunmaktadır³³. Bu tip baltalar, M.Ö.III.binin son çeyreğinde yaygınlık göstermektedir³⁴. A.Müller-Karpe tarafından yayınlanan, Yeni hayat kökenli, gövdelerinin en geniş kısmında iki deliğin bulunduğu kıvrık saplı mızrak uçları³⁵, bu bölgede yaygın olarak kullanılmıştır. Bu tip mızrak uçları da, MÖ.III.binin son evresine tarihlendirilmektedir³⁶. Madeni eşyalarla birlikte, yüze seramiklerin özellikleri ve çevre kültür bölgesinde tarihlenebilen paralelleri, bu mezarlığın şimdilik kaydıyla, M.Ö.III.binin ikinci yarısında kullanılmış olabileceğini göstermektedir. Burada yapılacak sistemli kazıların, mezarlık hakkında önemli sonuçlar ortaya koyacağı inancındayız.

Çizim : 2

1. (Çizim:1, Resim: 3) El yapımı, açık kahverengi hamuru kum, saman ve taş katkılı, hamurunun renginde astarlı, hafif perdahlı. Mezar küpü.
2. (Çizim: 2/1, Resim: 6) Taş kap parçası. Ağız çapı 6.2 cm. Gri renkte, alacalı, içi ve dış yüzeyi perdahlı, dip kısmı eksik. Ağız kısmının 3/2 si korunmuş. Küp mezar toprağının içinden, iskelet parçaları ile birlikte ele geçti.
3. (Çizim: 2/2, Resim: 5) Ağızşak. Çapı 2.9cm., yükseklik 1.7cm. Pişmiş topraktan, ortası delik, her iki yüzeyde paralel yivlerle bezeli. Soyulmuş küp mezar toprağının içinden ele geçti.
4. (Çizim: 2/3) El yapımı, kirli kahverengi hamuru saman katkılı, açık kırmızımsı kahverengi astarlı ve perdahlı.
5. (Çizim: 2/4) El yapımı, kirli kırmızımsı renkte hamuru kum ve taş katkılı, hamurunun renginde astarlı.
6. (Çizim: 2/5) El yapımı, kirli devetüyü renginde hamuru iri kum katkılı. Kahverengimsi-kırmızı renkte astarlı.
7. (Çizim: 2/6) El yapımı, açık kırmızımsı-sarı renkte hamurlu, hamuru taşçıklı, açık kahverengi astarlı ve hafif perdahlı.
8. (Çizim: 2/7) El yapımı, kırmızımsı-kahverengi hamuru iri kum ve saman katkılı, hamurunun renginde astarlı.
9. (Çizim: 2/8) El yapımı, açık kırmızımsı renkte hamuru kum katkılı, açık kahverengimsi astarı yer yer aşınmış.
10. (Çizim: 3/1) El yapımı, kirli kırmızımsı renkte kaba hamurlu, hamuru iri kum katkılı, hamurunun renginde bırakılmış.
11. (Çizim: 3/2) El yapımı, kirli kırmızımsı-sarı renkte hamuruna iri kum taneleri katılmış, hamurunun renginde bırakılmış.
12. (Çizim: 3/3) El yapımı, kiremit renginde kaba hamuru taşçıklı, açık kahverengi astarlı, hafif perdahlı, üzerinde yer yer saman izleri mevcut.
13. (Çizim: 3/4) El yapımı, kirli kırmızımsı-sarı renkte hamuru kum katkılı, hamurunun renginde astarlı.
14. (Çizim: 3/5) El yapımı, kirli kahverengi hamuru, iri kum ve taş katkılı, hamurunun renginde astarlı ve perdahlı.
15. (Çizim: 4/1) El yapımı, kirli kahverengi hamuru saman katkılı, açık kırmızımsı kahverengi astarlı ve perdahlı.
16. (Çizim: 4/2) El yapımı, açık kahverengi hamuru saman katkılı, hamurunun renginde astarlı ve perdahlı.
17. (Çizim: 4/3) El Yapımı, açık kahverengimsi hamuru ince kum katkılı, hamurunun renginde astarlı, hafif perdahlı.
18. (Çizim: 4/4) El yapımı, kirli kırmızımsı-sarı renkte hamuru kum katkılı, hamurunun renginde astarlı ve perdah izleri mevcut.

Çizim : 3

19. (Çizim: 4/5) El yapımı, açık kırmızımsı kahverengi hamuru kum ve saman katkılı, hamurunun renginde astarlı ve perdahlı.
20. (Çizim: 4/6) El yapımı, siyah özlü, kırmızımsı-sarı renkli hamuruna kum ve mika katkılı, açık kahverengi astarlı.
21. (Çizim: 4/7) El yapımı, kirli kırmızımsı-kahverengi hamuru ince kum katkılı, hamurunun renginde astarlı ve perdahlı.
22. (Çizim: 4/8) El yapımı, kirli kahverengi hamuru ince kum katkılı, hamurunun renginde bırakılmış, hafif perdahlı.
23. (Çizim: 4/9) El yapımı, hamuruna ince kum katkılı, açık kahverengimsi astarlı, hafif perdahlı.
24. (Çizim: 5/1) El yapımı, açık kahverengi hamuru ince kum katkılı, açık kahverengi astarlı, iç ve dış yüzeyi perdahlı.
25. (Çizim: 5/2) El yapımı, kirli krem renkte hamurlu, kırmızımsı kahverengi astarlı ve perdahlanmış.
26. (Çizim: 5/3) El yapımı, kirli kırmızımsı-kahve hamuru ince kum katkılı, hamurunun renginde astarlı ve perdahlı.
27. (Çizim: 5/4) El yapımı, kırmızımsı-sarı renkte hamurlu, hamurunun renginde astarı yer yer aşınmış, perdahlı.
28. (Çizim: 5/5) El yapımı, kırmızımsı kahverengi hamuru taşçıklı, hafif perdahlı.
29. (Çizim: 5/6) El yapımı, kirli kırmızımsı-sarı

renkte hamuru ince kum katkılı, açık kahverengi astarlı ve perdahlı.

30. (Çizim: 5/7) El yapımı, açık kırmızımsı-sarı renkte hamurlu, dış yüzey perdahlı, üzerinde düğme şeklinde kabartı ve tek sıra baskı bezeme mevcut.

31. (Çizim: 5/8) El yapımı, açık kırmızımsı-sarı renkte hamurlu, dış yüzey tek sıra baskı bezemeli.

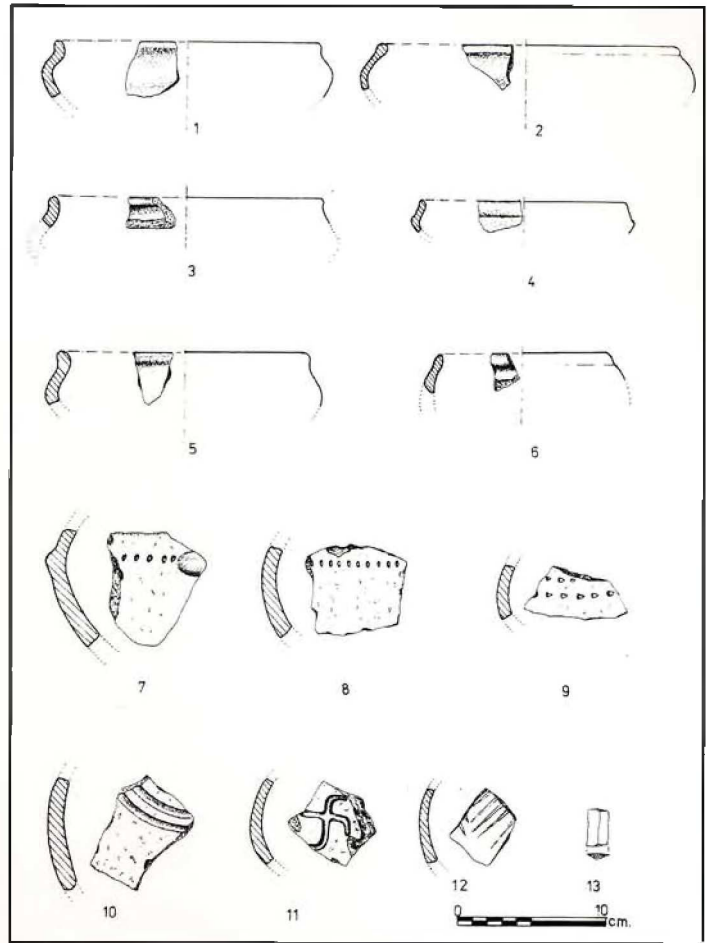
32. (Çizim: 5/9) El yapımı, kırmızımsı-kahverengi astarlı, perdahlı, dış yüzeyde iki sıra baskı bezeme mevcut.

33. (Çizim: 5/10) El yapımı, kirli kahverengi hamurlu, açık kahverengi astarlı, perdahlı, dış yüzeyi oluk bezekli.

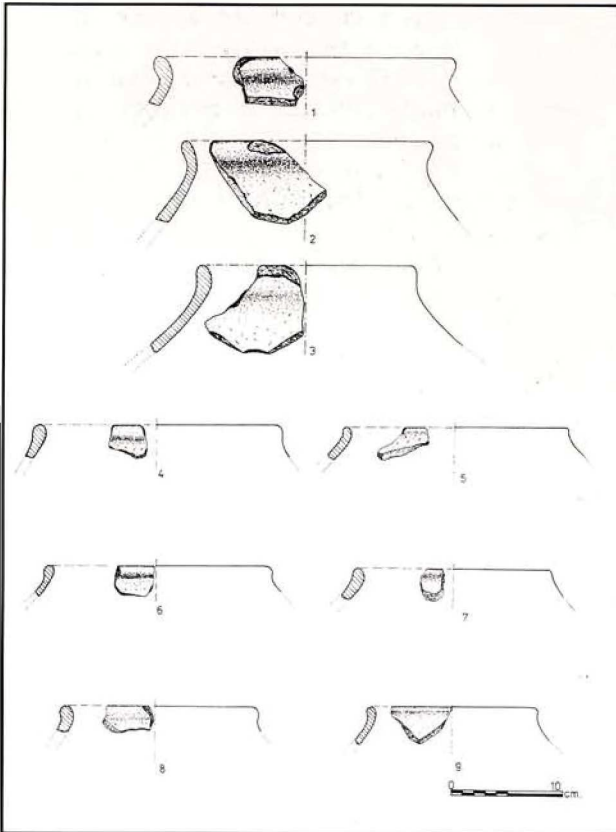
34. (Çizim: 5/11) El yapımı, siyah özlü, kahverengi astarlı ve perdahlı, üzerinde sivastika motifi var.

35. (Çizim: 5/12) El yapımı, kirli bej renkte hamurlu, üzeri ensize bezekli.

36. (Çizim: 5/13) Taş alet. Çakmaktaşı, u.2.5, g. 1.3cm. kahverengi.

Çizim : 5

Çizim : 4

NOTLAR

- * Yrd.Doç.Dr.Tayfun YILDIRIM. A.Ü.D.T.C.F. Arkeoloji Bölümü, Sıhhiye/Ankara/TÜRKİYE
- 1 Çorum Bölgesi yüzey araştırmaları, Ankara Üniversitesi, Araştırma Fonu'nun 98010610 no.lu projesiyle desteklenmektedir.
- 2 Sipahi,T./Yıldırım,T.,1998, s.20vd.
- 3 Özgüç,T.,1980, s.465.
- 4 Müller-Karpe, A.,1994, lev.91,92.
- 5 Bu mezarlıkla ilgili verdiği bilgilerden dolayı, Çorum Müzesi Müdürü Sayın İsmet Ediz'e ve araştırma heyetimizde yer alan Sayın Hatice İpek'e teşekkür ederiz.
- 6 Özgüç,T.,1980, s.465.
- 7 Özgüç,T.,1948, s.14 vd.
- 8 Özgüç,T.,1978, s.31
- 9 A.g.e. s.31; Silistreli,U. 1983,s.34 vd.
- 10 Özgüç,T.,1963,s.31.
- 11 Koşay,H.Z.,1938, L. CIV/ M.C.39
- 12 Koşay,H.Z./Akok,M.,1973, s.45,Lev.LXII/Alt.74.
- 13 Özgüç,T.,1948, s.113 vd.
- 14 Koşay,H.Z. 1938,L. CIV/ M.C.38; Koşay,H.Z.,1951, Lev.CV/res.2,4; Lev.CXXVII/H.130,H.129 (H mezarı); Koşay,H.Z./Akok,M.,1973,

- Lev.LXII/Al.r.234.
- 15 Hachmann,R.,1957, Lev.36/11,
- 16 Arik,R.O.,1937, Lev.CCLXXXIX/Al.1074;
Koşay,H.Z.,1951, Lev.CL/res.2.D.72.73;
Koşay,H.Z./Akok,M.,1973, Lev.LXII/Al.s.17.
- 17 Hachmann,R.1957, Lev.36,no.37.
- 18 Alkim,U.B./Alkim,H./Bilgi,Ö.,1988, Lev.XIV/8,
Lev.XXIX/7,10
- 19 Orthmann,W.,1963, Lev.86 no:28/19, 28/20.
- 20 Bu tip bezeme ve yayılımı için bkz.
Huot,J.L.,1982, s.630 vd., harita 74.
- 21 Arik,R.O.,1937, Lev.CXXV/AL.834/837;
Koşay,H.Z.,1938, L. LXXVII ve LXXVIII.
- 22 Hachmann,R.,1957a,Lev.37,no:18,28,29,30,31.
- 23 Orthmann, W.,1962, fig.4,9.
- 24 Bittel,K.,1942,s.30,şek.15a-d.
- 25 Koşay,H.Z.,1939, Lev.IX/şek.10.
- 26 Özgüç,T./Akok,M.1958, Lev.XVI/1.
- 27 Emre,K.,1979,Lev.XIII/3; Emre,K.,1996,Lev.XVI/1.
- 28 Kökten,K./Özgüç,N./Özgüç,T.,1945,Lev.LXVIII/4;
Alkim, U.B./Alkim,H./Bilgi,Ö.,1988, Lev.XIV/4,6,7.
- 29 Ünal,A. 1966,res.50.
- 30 Mikami,T./Omura,S.,1988, res.48/6,7.
- 31 Koşay,H.Z./Akok,M.,1966/Lev.50/f 148.
- 32 Özgüç,T.,1980,s.465, Lev.XIII/2.
- 33 Özgüç,T.,1978, s.34, Lev.70/5 ve not 24, 25.
- 34 Stronach,D.B.,1957, s.118, tip 2.; Özgüç,T.,1978,
s.36.
- 35 Müller-Karpe, A.,1994, Lev.92/1-5
- 36 Özgüç,T.,1978,s.36.

KAYNAKÇA

- Alkim,U.B./Alkim,H./Bilgi,Ö., 1988: İkiztepe I,
Birinci ve İkinci Dönem Kazıları.
T.T.K.Y. V.Dizi Sa.39. Ankara.
- Arik, R.O., 1937 :Les fouilles d'Alaca Hüyük
1935, Publications de la société
d'Histoire Turque, V. Série, no1.
Ankara.
- Bittel,K., 1942 :Kleinasiatische Studien.
İstanbul.
- Emre,K., 1979 :"Maşathöyük'te Eski Tunç
Çağı", Belleten, XLIII/169,
s.1-20
- Emre,K., 1996 : "The Early Bronze Age at
Maşat Höyük, Seasons 1980-
1984" Essays on Ancient
Anatolia and Syria in the
Second and Third Millennium
B.C.Edit.by,H.I.H.Prince
Takahito Mikasa. Wiesbaden,
p.1-29.

Hachmann,R., 1957:"Vorhethitische Funde von
Büyükkaya", Boğazköy III, Funde
Aus den Grabungen 1952-
1955. Berlin. s.58-61.

Hachmann,R., 1957a: " Prähistorische Funde
von Ciradere ", Boğazköy III,
Funde Aus den Grabungen
1952-1955. Berlin. s.62-67.

Huot,J.L., 1982 :Les Céramiques
Monochromes Lissées En
Anatolie A L'époque du Bronze
Ancien. Vol.1,2. Paris.

Koşay,H.Z., 1938 :Türk Tarih Kurumu
Tarafından Yapılan Alaca
Höyük Hafriyatı. 1936 daki
Çalışmalara ve Keşiflere ait İlk
Rapor. T.T.K.Y.V.seri.No:2.
Ankara.

Koşay,H.Z., 1939 :" Türk Tarih Kurumu
Tarafından Yapılan Pazarlı
Hafriyatı (1)", Belleten III/1939,
s. 5-14.

Koşay,H.Z., 1951 :Türk Tarih Kurumu
Tarafından Yapılan Alaca
Höyük Kazısı. 1937-1939 daki
Çalışmalara ve Keşiflere ait İlk
Rapor. T.T.K.Y.V.Seri,No.5.
Ankara.

Koşay,H.Z./Akok,M., 1966: Türk Tarih Kurumu
Tarafından Yapılan Alaca
Höyük Kazısı 1940-1948'deki
Çalışmalara ve Keşiflere
Ait İlk Rapor,T.T.K.Y. V.seri,
Sa.6. Ankara.

Koşay,H.Z./Akok,M., 1973: Alaca Höyük Kazısı,
1963-1967 Çalışmalara ve
Keşiflere Ait İlk Rapor, T.T.K.Y.
V. Seri, Sa.28. Ankara.

Kökten,K./Özgüç,N./Özgüç,T.,1945: " 1940 ve
1941 Yılında, Türk Tarih
Kurumu Adına Yapılan Samsun
Bölgesi Kazıları Hakkında İlk
Kısa Rapor", Belleten
IX (1945),s.361-400.

Mikami,T./Omura,S., 1988:" 1986 Kırşehir İli
Sınırları İçinde Yapılan Yüzey
Araştırmaları ", V.Araştırma
Sonuçları Toplantısı II, Ankara
6-10 Nisan 1987. Ankara
1988,s.123-128.

- Müller-Karpe,A.,1994:Altanatolisches Metallhandwerk. Neumünster
- Orthmann,W., 1962 : " Beobachtungen an dem Hüyük in Eskiyapar", Istanbuler Mitteilungen 12, p.1-10.
- Orthmann,W.,1963 :Die Keramik der Frühen Bronzezeit aus Inneranatolien. Berlin.
- Özgüç,T., 1948 :Ön Tarih'te Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri. T.T.K.Y.VII. Seri-No.17.Ankara.
- Özgüç,T., 1963 : " Yeni Araştırmaların Işığında Eski Anadolu Arkeolojisi", Anadolu VII (1963), s.23-42.
- Özgüç,T., 1978 :Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmalar. T.T.K.Y.V.Dizi-Sa.38. Ankara.
- Özgüç,T., 1980 : "Çorum Çevresinde Bulunan Eski Tunç Çağı Eserleri", Belleten XLIV/175, s.459-466.
- Özgüç,T./Akok,M.,1958:Horoztepe, Eski Tunç Devri Mezarlığı ve İskân Yeri . T.T.K.Y.V.Seri,No.18.Ankara.
- Silistreli,U., 1983 : "Göller ve Oymaağaç Eski Tunç Çağı Küp Mezarları" Bilim ve Teknik Cilt:16,Sayı.184, s.34-36.
- Sipahi,T./Yıldırım,T., 1998: " 1996 Yılı Çorum Bölgesi Yüzey Araştırmaları", XV. Araştırma Sonuçları Toplantısı II, 26-30 Mayıs 1997, Ankara,s.19-28
- Stronach,D.B.,1957: "The Development and Diffusion of Metal Types in Early Bronze Age", Anatolian Studies VII,s.89-125.
- Ünal,A., 1966 : " 1966 Çengeltepe (Yozgat) Sondajı Önraporu", Türk Arkeoloji Dergisi XV/1, s.119-128.